

Artur Bochenek

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Status prawny i funkcje Prezydium Senatu RP

Znaczny zakres zadań powierzonych Sejmowi i Senatowi w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., jak również liczba członków wchodzących w skład tych organów, zmuszają do wyszczególnienia dodatkowych organów wewnętrznych izb, które spełniałyby określone funkcje dodatkowe – pomocnicze wobec obu izb. Takimi organami są m.in. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Prezydium Senatu jest kolegialnym organem wewnętrznym Senatu, jego pozycja ustrojowa scharakteryzowana jest m.in. w postanowieniach Regulaminu Senatu¹. Na podstawie Regulaminu Senatu, ściśle określony skład Prezydium Senatu tworzą: marszałek Senatu oraz wszyscy wicemarszałkowie, którzy wybrani zostają na pierwszym posiedzeniu Senatu. Marszałek i wicemarszałkowie wybierani są w głosowaniu tajnym po osiągnięciu bezwzględnej liczby głosów². Z reguły skład osobowy Prezydium wywodzi się z klubów politycznych mających większość w Senacie. Wybór marszałka i wicemarszałków wynika z reguły z sił politycznych, które zdobyły w Izbie Senackiej większość, pozwalającą na zgłoszenie (10 senatorów), a następnie poparcie danej kandydatury marszałka oraz wicemarszałków w głosowaniu tajnym, przez podjęcie uchwały bezwzględną większością głosów³. W praktyce parlamentarnej funkcjonuje niepisana zasada, zgodnie z którą wicemarszałkowie wybierani są z różnych klubów parlamentarnych Senatu⁴. Od 2005 r. Regulamin Senatu nie przewiduje ściśle określonej liczby wicemarszałków – a co za tym idzie, ściśle określonej liczby osób tworzących Prezydium Senatu. Liczby

¹ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990, Regulamin Senatu (MP z 2010 r. Nr 39, poz. 542 i Nr 57, poz. 771).

² *Polskie prawo konstytucyjne*, red. W. Skrzydło, Warszawa 1998, s. 243.

³ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 7 ust. 1.

⁴ S. Bożyk, *Parlament Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. M. Grzybowski, Białystok 2008, s. 211.

tej również nie określa Konstytucja, która stwierdza, że Senat wybiera wicemarszałków ze swojego grona⁵. Skoro Konstytucja wspomina o wyborze wicemarszałków, zatem musi być ich co najmniej dwóch. A to wpływa na fakt, że Prezydium Senatu musi być co najmniej trzyosobowe, oraz że w jego składzie mogą być wyłącznie senatorowie. Jednakże liczba wicemarszałków nie może być z kolei wyższa niż czterech. Wynika to z art. 7 ust. 1 Regulaminu Senatu. Zatem liczba członków Prezydium Senatu może się wahać od trzech do pięciu⁶. Wybór wicemarszałków odbywa się w identyczny sposób, w jaki wybierany jest marszałek Senatu (głosowanie tajne i wybór bezwzględna liczbą głosów podczas pierwszego posiedzenia Senatu). W obecnej kadencji (stan na czerwiec 2012) Prezydium Senatu tworzą:

- Bogdan Borusewicz (PO) – marszałek Senatu RP,
- Stanisław Karczewski (PiS) – wicemarszałek Senatu RP,
- Maria Pańczyk – Pozdziej (PO) – wicemarszałek Senatu RP,
- Jan Wyrowiński (PO) – wicemarszałek Senatu.

W pracach Prezydium Senatu naczelną rolę przypada marszałkowi Senatu⁷. Przewodniczy on obradom Prezydium, ponadto kieruje jego pracami przez ustalanie porządku dziennego obrad i wyznaczanie terminów obrad. Marszałek Senatu podpisuje również podjęte przez Prezydium uchwały, ponadto może swobodnie decydować o sprawach, którymi zajmować się będzie Prezydium. Organ ten bowiem nie posiada (co w znacznym stopniu ogranicza jego działania) prawa ewokacji i nie może z własnej inicjatywy ustalać kolegialnie spraw, którymi chce się zajmować⁸. Z reguły to marszałek decyduje o zwoływaniu posiedzeń Prezydium, jednak bywają sytuacje, w których jest on zobligowany do zwołania posiedzenia. Zachodzi to m.in. w przypadku konieczności rozstrzygnięcia spraw będących w wyłącznej kompetencji Prezydium lub gdy istnieje potrzeba zasięgnięcia opinii Prezydium⁹.

W posiedzeniach Prezydium Senatu biorą udział (z głosem doradczym) szef Kancelarii Senatu oraz osoby zaproszone przez marszałka. Od czasu do czasu – głównie w celu skoordynowania prac obu izb Parlamentu, odbywają się wspólne posiedzenia Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu. Na posiedzeniach Prezydium Senatu (o czym poniżej) ustalone są m.in. ogólne plany pracy Senatu i omawiane sprawy związane z bieżącymi pracami legislacyjnymi¹⁰.

⁵ Art. 110 Konstytucji w zw. z art. 124 Konstytucji (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

⁶ P.B. Zientarski, *Organizacja wewnętrzna Senatu. Studium prawnoustrojowe*, Toruń 2011, s. 82–84.

⁷ *Słownik wiedzy o Sejmie*, red. A. Preisner, Warszawa 2001, s. 84.

⁸ P.B. Zientarski, *op. cit.*, s. 85.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ D. Mycińska, *Senat RP. Noty o Senacie*, Kancelaria Senatu RP 2007, s. 2.

Jeśli chodzi o aktywność i działalność Prezydium Senatu obecnej kadencji, to pierwsze posiedzenie Prezydium Senatu VIII kadencji odbyło się 9 listopada 2011 r. Do maja 2012 r. była takich jednodniowych posiedzeń 14. W tym czasie odbyło się również 14 posiedzeń plenarnych Senatu RP, jak więc łatwo zauważyć, posiedzenia Prezydium Senatu pokrywają się ściśle z posiedzeniami plenarnymi izby. W tym czasie podjęto 112 uchwał¹¹, pierwszą – dotyczącą powołania Zespołu ds. Pracy Socjalnej, podjęto już 17 listopada 2011 r., jedną z ostatnich (stan na czerwiec 2012) opublikowanych uchwał jest zaś Uchwała w sprawie zlecenia Warszawskiemu Towarzystwu Przyjaciół Wilna i Grodna w Warszawie zadania w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą z 11 kwietnia 2012 r. Dla porównania, Prezydium Senatu w Senacie poprzedniej, VII kadencji, uchwaliło 948 uchwał w ciągu czteroletniej kadencji, w trakcie 90 posiedzeń Prezydium.

Do czasu uchwalenia nowej Konstytucji RP w 1997 r., Prezydium Senatu można było przypisać charakter konstytucyjny. Odpowiednie regulacje uchwalonego już po wejściu w życie Konstytucji Regulaminu Senatu przekazały marszałkowi Senatu większość zadań, wykonywanych dotąd przez Prezydium Senatu, pomimo tego zdecydowano się jednak na utrzymanie tego organu¹². Artykuł 110 Konstytucji RP z 1997 r. pomija Prezydium Senatu, ale też funkcjonujące od czasu uchwalenia Konstytucji z 1952 r. Prezydium Sejmu¹³. Istnienie Prezydium Sejmu w okresie PRL było uzasadniane koniecznością kolegialności w kierowaniu pracami Sejmu. Prezydium Sejmu składało się wówczas, podobnie jak i teraz, z marszałka i wicemarszałków¹⁴. Zasadniczo jednak odmienna była funkcja ówczesnego Prezydium, które było organem kierowniczym jednoizbowego Parlamentu. Prezydium utraciło m.in. obecnie możliwość bezpośredniego wpływu na treść powstającej w Senacie inicjatywy ustawodawczej Senatu. Na gruncie natomiast obowiązującej tzw. Małej Konstytucji z 1992 r., jeśli projekt nie zawierał uzasadnienia lub też zawierał inne rażące błędy formalne, Prezydium Senatu mogło zwrócić się do reprezentanta grupy inicjatywnej o uzupełnienie takiego projektu¹⁵.

To jedynie przykładowe uprawnienie, które obecnie Prezydium Senatu już nie przysługuje. Generalnie w obowiązującej Konstytucji brak jest jakiegokolwiek regulacji odnoszącej się do Prezydium Sejmu. Identycznie sprawa wygląda z Prezydium Senatu: organ ten został określony w przepisach Regulaminu

¹¹ www.senat.gov.pl/sklad/organy/prezydium-senatu/uchwaly-prezydium/page,12.html.

¹² L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 1998, s. 178.

¹³ Art. 110 Konstytucji RP.

¹⁴ W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Kraków 2002.

¹⁵ M. Masternak-Kubiak, *Postępowanie w sprawach inicjatywy ustawodawczej senatu*, [w:] *Postępowanie ustawodawcze w polskim prawie konstytucyjnym*, red. J. Trzcziński, Warszawa 1994, s. 139.

Senatu. Zatem Prezydium Senatu istnieje, ale jego funkcje, rola i znaczenie uległy daleko idącej modyfikacji w obecnej Konstytucji w porównaniu z ustaleniami Małej Konstytucji.

Obecnie po dekonstytucjonalizacji Prezydium Senatu oraz zmniejszeniu zadań tego organu¹⁶, Prezydium Senatu nie jest już organem wewnętrznego kierownictwa izby, jako że to zadanie Konstytucja powierzyła marszałkowi Senatu¹⁷. Regulamin izby określa kompetencje Prezydium Senatu z wyłączeniem tych, które Konstytucja powierzyła właśnie marszałkowi Senatu (podobnie uregulowane są relacje pomiędzy marszałkiem Sejmu a Prezydium Sejmu)¹⁸. Tak więc Prezydium Sejmu i Senatu nie są organami kierowniczymi dla posłów i senatorów¹⁹.

Analizując literalne brzmienie tylko i wyłącznie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, Prezydium Senatu określa:

- szczegółowe zasady wypłacania uposażenia posłom lub senatorom, w tym obejmującym mandat w trakcie trwania kadencji oraz tym, którzy nie złożyli ślubowania na pierwszym posiedzeniu Senatu (art. 25 ust. 6),
- inne niż przewidziane w art. 26 ust. 1 okoliczności uzasadniające wypłacanie dodatków do uposażenia senatorów oraz wysokość tych dodatków (art. 26 ust. 2 pkt 1),
- komisje senackie, których członkowie otrzymują także inne niż wymienione w art. 26 ust. 1 dodatki do uposażenia oraz wysokość tych dodatków (art. 26 ust. 2 pkt 2),
- tryb wypłaty dodatków do uposażenia senatorów (art. 26 ust. 2 pkt 3),
- szczegółowe zasady i tryb wypłaty diet parlamentarnych oraz należności senatorów delegowanych przez Sejm i Senat poza granice kraju (art. 42 ust. 5),
- szczegółowe zasady bezpłatnego otrzymywania przez senatorów dzienników urzędowych, druków sejmowych lub senackich, kopert z papierem listowym, oznaczonych odpowiednim nadrukiem, do prowadzenia korespondencji związanej z wykonywaniem mandatu,
- zadania Kancelarii Senatu w zakresie zapewniania i organizowania obsługi posłów i senatorów niezbędnej do wykonywania przez nich obowiązków oraz pomocy merytorycznej, zwłaszcza w zakresie dostępu do opracowań specjalistycznych, literatury i ekspertyz (art. 46 ust. 3 w zw. z ust. 2).

¹⁶ *Przegląd prawa i administracji*, red. B. Banaszak, Warszawa 1998, s. 48.

¹⁷ W. Skrzydło, *op. cit.*

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ G. Wierczyński, *Urzędowe ogłoszenie aktu normatywnego*, Warszawa 2008.

Prezydium Senatu podejmując wyżej wspomniane akty normatywne nie ma obowiązku ich ogłoszenia. W świetle obowiązywania ustawy z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, a przede wszystkim art. 47a ustawy z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, wydawane przez Prezydium Senatu (określone powyżej) akty prawne stanowią samodzielną grupą, które nie podlegają ogłoszeniu²⁰. Wspomniany art. 47a został dodany przez art. 1 pkt 9 ustawy z 24 sierpnia 2001 r. zmieniającej ustawę z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora z dniem 21 września 2001 r., a więc już w czasie obowiązywania ustawy z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych. Przepis ten pozostaje w pewnej sprzeczności z art. 2 ust. 2 ustawy z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych – niektóre bowiem akty, których dotyczy, nie mają charakteru wewnętrznego. Prezydium Senatu nie jest organem kierowniczym dla senatorów²¹.

Trzeba dodać, że powyżej wymienione akty normatywne są tylko i wyłącznie zadaniami wynikającymi z jednej ustawy, a więc pełne odzwierciedlenie funkcji, jakie posiada Prezydium Senatu, możliwe będzie dopiero po przeanalizowaniu całości unormowań dotyczących tegoż organu. Zasadnicze funkcje Prezydium Senatu określa art. 9 Regulaminu Senatu, który *de facto* statuuje ten organ Senatu. Zgodnie z dosłownym brzmieniem tego artykułu, Prezydium Senatu:

1. z zastrzeżeniem uprawnień marszałka i wicemarszałków Senatu wynikających z art. 42 ust. 2, dokonuje wykładni Regulaminu Senatu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich,
2. zleca komisjom rozpatrzenie spraw w określonym zakresie,
3. ustala zasady organizowania doradztwa naukowego na rzecz Senatu i jego organów, powoływania doradców oraz korzystania z opinii i ekspertyz,
4. czuwa nad wykonywaniem przez senatorów ich obowiązków,
5. opiniuje sprawy wniesione przez marszałka Senatu,
6. podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Senatu.

Biorąc pod uwagę uprawnienia przyznane Prezydium Senatu, można, za Piotrem B. Zientarskim, wydzielić jego następujące funkcje:

1. wykładnicza,
2. organizacyjna i regulacyjna,
3. odnosząca się do sprawowania mandatu przez senatorów,
4. funkcja Prezydium senatu związana z opieką nad Polonią i Polakami za granicą²².

²⁰ *Ibidem*, s. 147–149.

²¹ *Ibidem*, s. 148.

²² P.B. Zientarski, *op. cit.*, s. 92–101.

Ad 1. Funkcja wykładnicza

Dzięki tej funkcji Prezydium Senatu w razie jakichkolwiek wątpliwości Izby, komisji bądź pojedynczego senatora, może dokonywać wykładni przepisów Regulaminu Senatu. Wykładnia ta dokonywana jest po uprzedniej konsultacji z Komisją Regulaminową, Etyki i Spraw Senatorskich. Prezydium Senatu jest jednakże wyłączone z możliwości wykładni przepisów w toku obrad parlamentarnych, art. 42 ust. 2 Regulaminu takie prawo przyznaje bowiem marszałkowi Senatu lub przewodniczącemu obradom jednemu z wicemarszałków²³. Wykładnia dokonywana przez Prezydium Senatu wiąże zarówno Prezydium Senatu, jak i cały Senat. Jednakże nie wiąże już podmiotów, które nie podlegają bezpośrednio pod względem organizacyjnym Senatowi. Prezydium może w dowolnym momencie uchylić uchwaloną wcześniej własną uchwałę wykładniczą²⁴.

Ad 2. Funkcja organizacyjna i regulacyjna

Na podstawie tak pojętej funkcji Prezydium Senatu zajmuje się bezpośrednio organizacją prac izby senackiej. Przede wszystkim kieruje do właściwych komisji senackich określone sprawy do rozpatrzenia. Do tej funkcji Prezydium zaliczyć również trzeba przyznaną przepisami Regulaminu Senatu możliwość ustalania zasad doradztwa naukowego, powoływania doradców oraz korzystanie z opinii i ekspertyz²⁵. Funkcja ta ma niebagatelne znaczenie w samym procesie legislacyjnym, kiedy poszczególne komisje borykają się z rozstrzygnięciem trudnego zagadnienia prawnego.

Prezydium Senatu może również organizować – w pewnym sensie – prace komisji senackich. To Prezydium wyraża zgodę na wybranie ze składu członka komisji więcej niż jednego przewodniczącego²⁶. Wprawdzie za terminy prac komisji odpowiadają ich przewodniczący, jednak Prezydium Senatu przysługuje również uprawnienie do zawnioskowania o zwołanie posiedzenia komisji²⁷. Do Prezydium Senatu może zwrócić się każdy z senatorów w kwestii rozpatrzenia określonych spraw przez Senat lub komisje senackie. Wtedy Prezydium decyduje o wniesieniu do komisji postulatów rozpatrzenia tej sprawy na określonym posiedzeniu komisji²⁸.

²³ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 42 ust. 1.

²⁴ P.B. Zientarski, *op. cit.*, s. 92.

²⁵ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 9 ust. 3.

²⁶ *Ibidem*, art. 58 ust. 3.

²⁷ *Ibidem*, art. 59 ust. 1.

²⁸ *Ibidem*, art. 19 ust. 2.

Prezydium Senatu może również z własnej inicjatywy wnioskować o rozpatrzenie określonej sprawy, bądź kategorii spraw na posiedzeniu określonej komisji. Wówczas komisja ta ma obowiązek złożyć sprawozdanie pisemne ze swoich prac²⁹. Wnioski, które nie zostały przyjęte przez komisję, stają się również wnioskami mniejszości, o czym należy uczynić stosowną wzmiankę w sprawozdaniu kierowanym do Prezydium³⁰.

Prezydium Senatu może również zainicjować posiedzenie przewodniczących komisji Senatu. Otóż marszałek Senatu na własny wniosek albo przewodniczących czterech komisji lub na wniosek Prezydium Senatu, zwołuje posiedzenie przewodniczących komisji senackich. Posiedzenia te zwoływane są w celu usprawnienia i skoordynowania pracy pomiędzy komisjami. Podczas posiedzeń przewodniczących komisji ustala się również potrzebne inicjatywy ustawodawcze, a także wykonuje się inne sprawy wskazane przez podmioty, które powołały takie posiedzenie, tj. marszałka Senatu, przewodniczących komisji i Prezydium Senatu³¹.

Niezwykle istotną funkcją organizującą prace komisji jest udział w powoływaniu na wniosek samej komisji, podkomisji senackich. Taką decyzję wydaje wprawdzie marszałek Senatu, ale czyni to tylko po uprzednio wyrażonej zgodzie Prezydium Senatu³².

Prezydium Senatu wykonuje również kilka zadań o charakterze desygnacyjnym. Oprócz powoływania składu wspomnianych wyżej organów, funkcja desygnacyjna Prezydium Senatu widoczna jest w stosunku do fundacji – Centrum Badania Opinii Społecznych. CBOS jest instytucją powołaną do badania opinii społecznej na użytek publiczny³³. Jednym z organów CBOS jest Rada, do której obowiązków należy nadzór nad pracami dyrektora CBOS oraz funkcje opiniodawcze i koordynujące pracami tejże instytucji. Przyjąć należy, że ustawa o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznych zawiera *numerus clausus* organów Fundacji, z czego wynika, że organami fundacji CBOS są: Rada CBOS i dyrektor CBOS³⁴.

Na dwuletnią kadencję Rady, złożoną z 11 członków, wybieranych jest, oprócz przedstawiciela prezydenta, 7 członków powołanych przez prezesa Rady Ministrów spośród osób przedstawionych przez rady naukowe placówek prowadzących działalność w zakresie socjologii, stosowanych nauk spo-

²⁹ *Ibidem*, art. 63 ust. 1.

³⁰ *Ibidem*, art. 63 ust. 2.

³¹ *Polskie prawo konstytucyjne*, red. D. Górecki, Warszawa 2009, s. 150.

³² Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 64.

³³ Ustawa z 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej (Dz.U. z 1997 r. Nr 10 poz. 163), art. 4 ust. 1.

³⁴ H. Cioch, J. Kidyba, *Ustawa o fundacjach. Komentarz*, Lex, 2 stycznia 2007.

łecznych, studiów społecznych i studiów politycznych oraz ogólnopolskie stowarzyszenia naukowe zrzeszające socjologów; oraz po jednym przedstawicielu Sejmu i Senatu, którzy są powoływani, odpowiednio, przez Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu³⁵.

Prezydium Senatu pełni również pewne funkcje koordynacyjne wobec Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Niejednokrotnie telewizja publiczna transmituje program, w którym nadawana jest – najczęściej na żywo – realizacja z obrad Sejmu, ale również i Senatu. Transmisja taka wynika z misji publicznej TVP i jest jej obowiązkiem ustawowym. Sposób prezentacji prac Senatu w formach programowych ustalony być musi z Prezydium Senatu. Wynika to bezpośrednio z postanowień Rozporządzenia KRRiT z 24 kwietnia 2003 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych³⁶.

Ad 3. Funkcja organizacyjno-prawna (odnosząca się do sprawowania mandatu przez senatorów)

Funkcja ta ma bezpośredni związek z wykonywaniem mandatu przez senatorów. Po wejściu w życie Konstytucji z roku 1997 wiele funkcji przysługujących uprzednio Prezdydiom Sejmu i Senatu przesunięto na rzecz marszałków poszczególnych izb, ale jednak część uprawnień, jak np. w kwestiach związanych z wypłatą uposażeń oraz diet, w dalszym ciągu przysługuje Prezdydium³⁷. Generalny zapis wynikający z art. 9 ust. 4 Regulaminu mówi o uprawnieniu Prezdydium do czuwania nad wykonywaniem przez senatorów ich obowiązków. Obowiązki te szczegółowo reguluje dział III Regulaminu Senatu. Określone tam kompetencje Prezdydium Senatu dają mu – pomimo umniejszenia tychże kompetencji po wejściu w życie obowiązującej obecnie Konstytucji – znaczne możliwości regulowania spraw związanych z wykonywaniem swojego mandatu przez każdego senatora.

Prezdydium Senatu reaguje już w momencie braku ślubowania senatora przed objęciem przez niego mandatu. Prezdydium Senatu w razie zaistnienia

³⁵ Ustawa z 20 lutego 1997 r. o fundacji..., art. 8 ust. 1.

³⁶ Rozporządzenie KRRiT z 24 kwietnia 2003 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych, par. 3.

³⁷ J.K. Sokołowski, P. Poznański, *Wybrane aspekty funkcjonowania Sejmu w latach 1997–2007*, Kraków 2008, s. 46.

takiej okoliczności rozpatruje kwestię niezłożenia ślubowania przez senatora w terminie 3 miesięcy od pierwszego posiedzenia Senatu. Przed podjęciem ostatecznej decyzji Prezydium zasięga opinii Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich. Wówczas dopiero stwierdza, czy przyczyny niezłożenia ślubowania wskazują na uchylanie się przez senatora od jego złożenia³⁸. Prezydium Senatu „stwierdza, czy przyczyny niezłożenia ślubowania wskazują na uchylanie się od jego złożenia”. Takie określenie sytuacji niezłożenia ślubowania przez senatora, w Regulaminie Senatu sugeruje, że możliwa jest sytuacja, w której niezłożenie ślubowania nie zostanie uznane przez Prezydium Senatu za uchylanie się od jego złożenia. A w takim przypadku, mimo niezłożenia ślubowania, marszałek Senatu nie będzie mógł wydać postanowienia stwierdzającego wygaśnięcie mandatu tego senatora³⁹. Ustawa o wykonywaniu mandatu nie przewiduje żadnego automatyzmu w kwestii stwierdzenia wygaśnięcia mandatu przedstawicielskiego z powodu uchylania się od złożenia ślubowania przez członka polskiego parlamentu⁴⁰. Dla przykładu, takiego wniosku nie będzie można wysnuć np. w sytuacjach losowych. Trudno uznać, że niezłożenie ślubowania przez senatora z przyczyn losowych, spowodowanych np. długotrwałą chorobą i związanym z nią pobytem w szpitalu, jest traktowane jako odmowa złożenia ślubowania. Taka sytuacja nie może być również uznana za celowe uchylanie się od złożenia ślubowania⁴¹.

W trakcie wykonywania swojego mandatu każdy senator odpowiada za nieusprawiedliwione nieobecności w trakcie prac Senatu. Nieusprawiedliwionych nieobecności senator może mieć jedną w ciągu roku na posiedzeniach Senatu, dwie na posiedzeniach komisji, w której stale pracuje. Nieusprawiedliwione obecności powyżej tej liczby senator winien niezwłocznie usprawiedliwić.

Nawet jedna absencja w trakcie posiedzenia Zgromadzenia Narodowego musi mieć swoje uzasadnienie i formalne usprawiedliwienie. W przypadku jego braku, tj. niepoinformowania w terminie 14 dni od dnia nieobecności, marszałka Senatu lub przewodniczącego stosownej komisji o zaistniałej przeszkodzie, spowodować może określone sankcje finansowe. Prezydium Senatu wnioskuje w takim przypadku do Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich o zastosowanie sankcji o charakterze finansowym, przewidzianych w art. 22 ust. 5 Regulaminu Senatu. W przypadku nieusprawiedliwio-

³⁸ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 18 ust. 3.

³⁹ K. Grajewski, *Odpowiedzialność posłów i senatorów na tle zasady mandatu wolnego*, Warszawa 2009, s. 76.

⁴⁰ K. Działocha, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. K. Działocha, L. Garlicki, P. Sarnecki, W. Sokolewicz, J. Trzeciński, t. 5, Warszawa 2007, s. 18.

⁴¹ K. Grajewski, *op. cit.*, s. 384.

nej nieobecności senatora, marszałek Senatu zarządza obniżenie uposażenia i diety parlamentarnej o 1/30 albo jednego z tych świadczeń, jeżeli tylko ono przysługuje senatorowi w trzech przypadkach:

1. w przypadku każdego dnia nieusprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu Senatu lub nieusprawiedliwionego niewzięcia w danym dniu udziału w więcej niż 1/5 głosowań, jeżeli głosowań było więcej niż 10, z wyłączeniem głosowań dotyczących wniosków formalnych oraz głosowań tajnych,
2. w przypadku obniżenia wskazanych świadczeń, dotyczy każdego dnia nieusprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu komisji,
3. w przypadku każdego dnia nieusprawiedliwionej nieobecności senatora na posiedzeniu Zgromadzenia Narodowego lub jego organu.

Należy dodać, że w razie zbiegu w tym samym dniu kilku nieobecności, stosuje się tylko jedno obniżenie, a senatorowi przysługuje odwołanie od zarządzenia marszałka Senatu, które jest rozpatrywane przez Prezydium Senatu. Decyzja Prezydium Senatu, co wynika z art. 22 ust. 5–7 Regulaminu Senatu, jest w tym przypadku ostateczna⁴².

Prezydium Senatu jest również wnioskodawcą do Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich w sprawach senatorów, którzy nie wykonują swoich obowiązków senatorskich, jak również senatorów, którzy zachowują się w sposób nieodpowiadający godności senatora⁴³. Przy czym rozumienie zachowań senatora, które warunkują skierowania wniosku do Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich, jest stosunkowo szerokie, a jego granice nie mają charakteru ostrego. Często decyzja Prezydium o skierowaniu wniosku do Komisji podyktowana bywa względami politycznymi lub pewnym koniunkturalizmem. Dzieje się tak w przypadku zdominowania Prezydium przez senatorów posiadających różne poglądy i reprezentujące różne opcje polityczne w stosunku do senatora, którego sprawa została skierowana do Komisji⁴⁴.

Funkcja Prezydium Senatu w związku z uchybieniami w pełnieniu swojego mandatu przez senatora nie kończy się na kierowaniu spraw do rozpatrzenia Komisji Regulaminowej, Etyki i Spraw Senatorskich. Od uchwały komisji senatorowi przysługuje odwołanie właśnie do Prezydium Senatu. Odwołanie wnosi się na ręce marszałka Senatu w terminie 14 dni od dnia doręczenia uchwały Komisji. Marszałek Senatu przekazuje odwołanie do Prezydium Senatu. Rozpatrzenie skargi odbywa się na posiedzeniu Prezydium, a decyzja podjęta przez Prezydium jest ostateczna⁴⁵.

⁴² *Ibidem*, s. 284.

⁴³ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 25 ust. 1.

⁴⁴ K. Grajewski, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2008, s. 569.

⁴⁵ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 25 ust. 1.

W myśl postanowień art. 25 ust. 3 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, senatorowi, który nie korzysta z urlopu bezpłatnego u pracodawcy na okres sprawowania mandatu albo prowadzi działalność gospodarczą samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami, albo nie zawiesił prawa do emerytury lub renty, uposażenie senatorskie nie przysługuje⁴⁶. Jednakże w uzasadnionych przypadkach Prezydium Senatu może podjąć decyzję o przyznaniu, na wniosek senatora, o którym mowa w art. 25 ust. 3 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, uposażenia w całości lub w części⁴⁷.

Marszałkowi Senatu przysługują znacznie większe uprawnienia porządkowe i dyscyplinujące wobec senatorów niż całemu Prezydium Senatu. Jednak Prezydium Senatu posiada część uprawnień – głównie jako organ odwoławczy od postanowień, decyzji czy zarządzeń wydanych przez marszałka Senatu. Takie m.in. kompetencje przysługują Prezydium Senatu w odniesieniu do zarządzeń wydanych przez marszałka, dotyczących np. obniżenia diety lub uposażenia senatorskiego senatorom, którzy uniemożliwiają, poprzez rażące naruszanie przepisów odpowiednich regulaminów, pracę Senatu czy Zgromadzenia Narodowego⁴⁸.

Od takich zarządzeń ukarany senator może odwołać się do Prezydium, przy czym swoje odwołanie składa na ręce marszałka Senatu w terminie do 14 dni od doręczenia mu tegoż zarządzenia. Decyzja podjęta w tej sprawie przez Prezydium na posiedzeniu jest ostateczna.

Biorąc pod uwagę regulację problematyki odpowiedzialności senatorów przed Senatem, należy podkreślić, że regułą w postępowaniu zmierzającym do ukarania senatora jest jego dwuinstancyjność. Regulaminy obu izb przewidują bowiem właściwość konkretnego organu orzekającego karę w stosunku do parlamentarzysty. W większości przypadków parlamentarzysta ma jednak prawo do odwołania się od tak orzeczonej kary. I tak w Senacie sprawy senatorów, którzy nie wykonują obowiązków senatorskich oraz sprawy senatorów, którzy zachowują się w sposób nieodpowiadający godności senatora, są rozpatrywane przez Komisję Regulaminową, Etyki i Spraw Senatorskich. Od uchwały Komisji senatorowi przysługuje odwołanie do Prezydium Senatu, którego decyzja w sprawie ma charakter ostateczny (art. 25 ust. 2–3 Regulaminu Senatu). W niektórych jednak przypadkach, ściśle określonych przepisami prawa, zasada dwuinstancyjności nie występuje. Dotyczy to uprawnień marszałka związanych z prowadzeniem obrad izby

⁴⁶ *Ibidem*, art. 25 ust. 3.

⁴⁷ K. Baka, G. Machulak, A. Pietraszewska-Macheta, A. Sidorko, *Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Komentarz*, Warszawa 2010.

⁴⁸ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23 listopada 1990..., art. 25a ust. 1.

(np. przywołanie posła „do rzeczy”, odebranie posłowi głosu – art. 175 ust. 2 Regulaminu Sejmu).⁴⁹

Niewielka funkcja przysługuje Prezydium Senatu także w odniesieniu do wniosku senatora, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne wszczęte przed dniem wyboru, który dotyczy zawieszenia przez Sejm lub Senat postępowania karnego do czasu wygaśnięcia mandatu. Wniosek nie może, według postanowień ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, dotyczyć wykonania kary orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu⁵⁰. Jeżeli zatem wniosek złożony przez senatora na ręce marszałka Senatu, nie odpowiada warunkom formalnym, tj. brak w nim dokładnego oznaczenia sprawy karnej, ze wskazaniem organu, przed którym toczy się postępowanie, uzasadnienia wniosku oraz podpisu wnioskodawcy, wówczas marszałek Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu, zwraca go wnioskodawcy w celu uzupełnienia⁵¹. Jak można zauważyć, funkcja Prezydium Senatu ma w tym przypadku zupełnie posiłkowe znaczenie.

Takie zadania Prezydium Senatu pokrywają się z, przedstawioną poniżej, funkcją doradczą Prezydium. W tym przypadku ustawodawca chciał zapewne, aby rozpatrzenia sprawy niezwykle istotnej dla nowo wybranego senatora, nie zostawiać w rękach jednoosobowego organu – marszałka Senatu. W takim przypadku jego indywidualna decyzja mogłaby być przez niektórych senatorów oceniana jako nacechowana politycznie. Tymczasem kolegialne Prezydium daje marszałkowi pewną podporę w powzięciu decyzji o niekompletności wniosku. Ostateczną decyzję w tej materii i tak podejmuje cała izba.

Prezydium Senatu decyduje również w sprawach związanych z uposażeniami senatorskimi, przy czym nie ma to tylko związku z kwestiami dyscyplinarnymi. W określonych przypadkach senatorowie, którym nie przysługuje z mocy prawa pełne uposażenie senatorskie mogą zwrócić się do Prezydium Senatu z wnioskiem o wypłacanie tegoż uposażenia w całości lub w określonej części. Dzieje się tak w przypadku, gdy senator, który nie korzysta z urlopu bezpłatnego albo prowadzi działalność gospodarczą samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami, albo nie zawiesił prawa do emerytury lub renty. W takich bowiem przypadkach senatorowi nie przysługuje prawo do uposażenia senackiego. Wyjątkiem są tu senatorowie, którzy pobierają emerytury przysługujące im na podstawie art. 3a ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora (chodzi o emerytowanych rolników oraz pracowników służb mundurowych). Tak więc Prezydium Senatu, podchodząc do każdej sprawy

⁴⁹ K. Grajewski, *Odpowiedzialność posłów i senatorów...*

⁵⁰ Ustawa z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. z 2011 r. Nr 117, poz. 676), art. 9 ust. 3.

⁵¹ *Ibidem*, art. 9 ust. 6.

senatora pozbawionego z mocy prawa uposażenia senatorskiego indywidualnie, może biorąc pod uwagę okoliczności, wyrazić zgodę na przywrócenie w części lub w całości tego uposażenia.

Oprócz samego uposażenia senatorom przysługują określone dodatki funkcyjne. I tak poszczególni przewodniczący komisji pobierają dodatki w wysokości 20% uposażenia, ich zastępcy mają 15%, natomiast dodatek 10% przysługuje przewodniczącym podkomisji senackich. Co ciekawe, dodatki te mogą się ze sobą łączyć, ale wówczas obowiązuje zasada, że nie mogą przekroczyć 35% uposażenia. I w tym przypadku ustawodawca pozostawił jednak pewną furtkę na nieco mniej sztywne manipulowanie dodatkami do uposażenia dla senatorów. A decyzje w tej sprawie przyznał właśnie Prezydium Senatu. Prezydium Senatu może bowiem wskazać na pewne okoliczności pozaprawne (niewynikające bezpośrednio z ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora), które mają wpływ na podwyższenie lub obniżenie wysokości dodatków. Łatwo wyobrazić sobie przewodniczącego komisji konstytucyjnej w trakcie prac nad nową konstytucją. Ogrom i znaczenie obowiązków, które będą ciążyć na takiej osobie, mogą spowodować drastyczne podwyższenie wysokości dodatku, poza określone ustawowo 25%⁵². Mocą decyzji wydanej przez Prezydium Senatu można również przyznać takie uposażenia członkom określonych komisji czy podkomisji senackich (z uwagi na np. częste wyjazdy komisji, natężenie obowiązków czy konieczność szybkiego rozpatrzenia określonej sprawy). Tak samo, jak wysokość, Prezydium może również określić tryb wypłaty uposażenia⁵³. Ponadto w każdym czasie (np. w wyniku zmiany okoliczności będących podstawą podwyższenia wysokości dodatku do uposażenia) Prezydium może zmniejszyć procentową wysokość dodatku.

Kolejna funkcja Prezydium Senatu wiąże się z regulowaniem kwestii finansowych wobec senatorów odbywających podróże służbowe. W tym przypadku Prezydium określa zasady i tryb wypłaty diet parlamentarnych dla senatorów oraz ich należności w przypadku obywatela podróży służbowych, ale jedynie poza granicami kraju. O tych kwestiach w odniesieniu do wszystkich parlamentarzystów decydują wspólnie zarówno Prezydium Senatu, jak i Prezydium Sejmu⁵⁴.

Nieco w innym zakresie wpływ na dodatkowe przywileje finansowe dla senatorów ma Prezydium Senatu w odniesieniu do korzystania z ulg ustawowych przy korzystaniu z publicznego transportu zbiorowego. Prezydium Senatu pełni w tym przypadku rolę doradczą dla ministra transportu. Dopiero

⁵² *Ibidem*, art. 26 ust. 1.

⁵³ *Ibidem*, art. 26 ust. 2.

⁵⁴ *Ibidem*, art. 42.

po zasięgnięciu opinii Prezydium, minister wydaje stosowne rozporządzenie dotyczące tej kwestii. Rozporządzenie to określa tryb korzystania przez posłów i senatorów z uprawnień, w tym przypadku jedynie na terenie kraju, do bezpłatnych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, jak również przelotów w krajowym przewozie lotniczym, z wyłączeniem przejazdów publicznymi środkami komunikacji miejskiej⁵⁵.

Biorąc pod uwagę uprawnienia Prezydium Senatu w odniesieniu do kwestii majątkowych senatorów, nie można zapomnieć o jeszcze jednym zadaniu, jakie Prezydium Senatu wykonuje wobec senatorów. Zgodnie z ustawą o wykonywaniu mandatu posła i senatora, posłowie i senatorowie są obowiązani do składania przed ślubowaniem, a później w każdym roku kadencji i po jej zakończeniu, oświadczeń o swoim stanie majątkowym⁵⁶. Senator składa oświadczenie marszałkowi Senatu. Oświadczenie składa się w dwóch egzemplarzach, z którego jeden marszałek Senatu przekazuje do urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania senatora.

Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są jawne, z wyłączeniem informacji o adresie zamieszkania posła albo senatora oraz o miejscu położenia nieruchomości. Jawne informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są podawane do wiadomości publicznej przez marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego. Analizy danych zawartych w oświadczeniach o stanie majątkowym dokonują właściwe komisje senackie w trybie określonym w ich regulaminach oraz właściwe urzędy skarbowe. Wyżej wymienione podmioty dokonują analizy danych zawartych w oświadczeniu, uprawnione są również do porównania treści analizowanego oświadczenia z treścią uprzednio złożonych oświadczeń oraz z dołączoną kopią rocznego zeznania podatkowego (PIT). Wyniki takiej analizy przedstawiane są następnie Prezydium Senatu⁵⁷.

Parlamentarzyści – w tym senatorowie oprócz wspomnianych powyżej przywilejów podróżowania, posiadają również ustawowo zagwarantowany przywilej otrzymywania bezpłatnie odpowiednich druków senackich. Senatorowie uprawnieni są zatem do otrzymywania odpowiednich kopert listowych z nadrukiem (których wysyłka jest całkowicie nieodpłatna w państwowej placówce pocztowej). Natomiast szczegółowe warunki realizacji tegoż uprawnienia określa Prezydium Senatu⁵⁸. Biorąc powyższe fakty pod uwagę, oraz mając za wykładnik przepis art. 46 ust. 1 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i sena-

⁵⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie trybu korzystania przez posłów i senatorów z bezpłatnych przejazdów i przelotów na terenie kraju (Dz.U. z 2002 r. Nr 1 poz. 13), par. 1.

⁵⁶ Ustawa z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora..., art. 35 ust. 1.

⁵⁷ A. Mednis, *Prawo do prywatności a interes publiczny*, Kraków 2006, s. 242.

⁵⁸ Ustawa z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora..., art. 44 ust. 3.

tora, stwierdzić należy, że jedną z zasadniczych zadań Senatu, mieszczących się w niniejszym opracowaniu w ramach funkcji porządkująco-regulujących jest pomoc senatorom w wykonywaniu przez nich swoich zadań. Prezydium pomaga właściwie wykonywać mandat przez każdego z senatorów. Chodzi nie tylko o zapewnienie warunków techniczno-organizacyjnych, ale również konsultacjach i doradztwie wobec innych organów państwowych, które usprawniają realizację ustawowych obowiązków przez senatorów. Prezydium Senatu spełnia również niezwykle istotną rolę przestrzegając wykonywania wobec senatorów obowiązków określonych w ustawie przez organy państwowe i samorządu terytorialnego oraz podporządkowane im jednostki⁵⁹.

Ad 4. Funkcja Prezydium Senatu związana z opieką nad Polonią i Polakami za granicą

Prezydium Senatu spełnia istotną funkcję jako organ doradczy, a przede wszystkim koordynujący działania mające na celu współpracę Polaków mieszkających poza granicami kraju. Politykę polonijną Senat realizuje przez działalność zarówno marszałka Senatu, jak i prace Prezydium Senatu i Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą. W przypadku wielu inicjatyw, w tym właśnie zakresie działania marszałka, Prezydium i komisji wzajemnie się uzupełniają⁶⁰. To właśnie Prezydium Senatu jest zobligowane do wykonywania wielu kompetencji wynikających z tradycyjnej roli Senatu w opiece nad Polonią i Polakami za granicą. Prezydium m.in. decyduje na posiedzeniach o podziale środków finansowych przeznaczanych z budżetu Kancelarii Senatu na pomoc dla różnorodnych instytucji, np. szkół, organizacji czy wydawnictw polonijnych, oraz na pomoc socjalną dla Polaków mieszkających poza granicami kraju⁶¹.

Prezydium Senatu podejmuje m.in. uchwały w sprawie zlecenia zadań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą. Taka uchwała przyjmowana jest na podstawie art. 9 w związku z art. 8 ust. 1 pkt 17 Regulaminu Senatu. Określa zasady postępowania przy zleceniu zadań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą i przyznawania dotacji na ich wykonanie. Na podstawie tej uchwały rozpatrzeniu w trybie określonym w uchwale, o którym mowa w par. 1 ust. 2, podlegają wnioski o zlecenie zadań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą:

⁵⁹ *Ibidem*, art. 46 ust. 1–3.

⁶⁰ Z. Wojciechowska, *Sprawa opieki nad Polonią wciąż pilną potrzebą*, „Magazyn Polonia”, 12 marca 2012.

⁶¹ www.senat.gov.pl/o-senacie/senat-wspolczesny/marszalek-senatu-wicemarszalkowie-prezydium-senatu-konwent-seni.

1. o charakterze programowym w zakresie zadań powtarzających się i kontynuowanych, objętych dotacją Kancelarii Senatu,
2. o charakterze inwestycyjnym w zakresie zadań kontynuowanych⁶².

Dodać należy, że wnioski organizacji, które nie spełniają kryteriów określonych w uchwale, nie podlegają rozpoznaniu. Uchwała Prezydium Senatu w tej sprawie podejmowana jest corocznie i dotyczy spraw na rok bieżący.

Opieka nad Polonią oraz Polakami za granicą ma długowieczną tradycję⁶³. W tej chwili opieka ta realizowana jest na podstawie i w ramach obowiązujących przepisów prawnych. Prezydium Senatu jest organem zlecającym zadania z zakresu opieki nad Polonią i Polakami za granicą organizacjom pozarządowym. Wydatki te są dotacjami celowymi zgodnie z brzmieniem ustawy o finansach publicznych i w związku z tym podmioty z nich korzystające muszą stosować się do określonego w tejże ustawie sposobu rozliczania⁶⁴. Ustawa o finansach publicznych jednoznacznie określa podmioty mogące ubiegać się o dofinansowanie swoich działań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą. O to dofinansowanie mogą wystąpić jedynie podmioty oraz organizacje pozarządowe określone w art. 3 ust. 2 Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie⁶⁵. A zatem muszą być to: „niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych i niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie obowiązujących ustaw w tym jednostki i stowarzyszenia”⁶⁶, jak również kościelne osoby prawne i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego. Oczywiście te organizacje muszą być zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym lub w innym właściwym rejestrze zgodnie z obowiązującymi przepisami, jak również prowadzić księgi rachunkowe od początku roku, w którym zamierzają wykonać zadania zlecone np. przez Prezydium Senatu⁶⁷.

Prezydium Senatu RP rozpatruje każdorazowo wnioski o przyznanie pomocy o charakterze finansowym, zaopiniowane uprzednio przez Komisję

⁶² Uchwała Prezydium Senatu z 15 marca 2012 r. w sprawie zlecenia zadań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą w 2012 r.

⁶³ D. Górecki, *Opieka Senatu RP nad Polonią i Polakami za granicą*, „Przegląd Polsko-Polonijny” 2011, nr 1, s. 71–83.

⁶⁴ Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 157 poz. 1240 z późn. zm.), art. 151.

⁶⁵ Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2009 r. Nr 234 poz. 1536 z późn. zm.).

⁶⁶ Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych..., art. 151.

⁶⁷ R. Łanczkowski, *Regulacje prawne i dokumenty związane z przyznawaniem oraz rozliczaniem środków pochodzących z Kancelarii Senatu RP na pomoc dla Polonii i Polaków za granicą*, „Przegląd Polsko-Polonijny” 2011, nr 2, s. 260.

Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą oraz Kancelarię Senatu. Do 1993 r. fundusze te były przeznaczone w całości na zadania państwowe wykonywane przez Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”. Natomiast od roku 1994 Prezydium Senatu powierza zadania z tego zakresu również innym jednostkom spoza sektora finansów publicznych (w głównej mierze stowarzyszeniom oraz fundacjom)⁶⁸.

Funkcja Prezydium Senatu koordynująca działania wobec Polonii uwydatniona jest także m.in. w ustawie o Funduszu Daru Narodowego. Fundusz ten według brzmienia ustawy powołany jest w celu gromadzenia środków finansowych pochodzących od Polaków i przyjaciół Polski w kraju i za granicą, które przeznacza się na finansowanie potrzeb przedstawianych przez rząd, kościoły, związki wyznaniowe, organizacje społeczne, a w szczególności na wspieranie ochrony zdrowia i pomocy społecznej, ochrony środowiska oraz oświaty, nauki i kultury⁶⁹. W celu wykonywania działań funduszu powołane są organy, które pracują i nadzorują jego prace: Rada Nadzorcza i Zarząd. Rada Nadzorcza Funduszu powoływana jest przez Prezydium Senatu – wspólnie z Prezydium Sejmu. Liczy ona 11 osób, a z jej składu powoływany przez Prezydium jest również przewodniczący⁷⁰. Rada pełni w funduszu głównie funkcje nadzorcze wobec zarządu, decyduje również o zasadach gromadzenia i przechowywania środków funduszu⁷¹. Do zadań Rady należy również informowania zarówno Prezydium Senatu, jak i Prezydium Sejmu okresowych sprawozdań z wykorzystania środków Funduszu⁷².

Przy marszałku Senatu działa Polonijna Rada Konsultacyjna, której zadania związane są z opiniowaniem aktów prawnych dotyczących Polaków za granicą, a także wszelkich prac Senatu i jego organów dotyczących kontaktów z Polakami i Polonią za granicą. Rada zajmuje także odpowiednie stanowisko w stosunku do innych ważnych spraw dla Polonii i Polaków poza granicami kraju⁷³. Wynikami wszystkich prac Rady marszałek Senatu zobligowany jest dzielić się z Prezydium Senatu i właściwymi komisjami senackimi⁷⁴. Prezydium Senatu jest dzięki temu na bieżąco informowane o funkcjonowaniu Rady oraz o intensywności działań podejmowanych wobec Polonii i Polaków za granicą w ogóle.

⁶⁸ Z. Wojciechowska, *op. cit.*

⁶⁹ Ustawa z 30 listopada 1989 r. o Funduszu Daru Narodowego (Dz.U. z 1989 r. Nr 67 poz. 406), art. 2 ust. 1.

⁷⁰ *Ibidem*, art. 8

⁷¹ *Ibidem*, art. 9 ust. 1.

⁷² *Ibidem*, art. 9 ust. 1 pkt. 6.

⁷³ Uchwała Senatu RP z 21 czerwca 2002 r. w sprawie utworzenia Polonijnej Rady Konsultacyjnej (MP z 2002 r. Nr 27 poz. 446), art. 1 ust. 2.

⁷⁴ *Ibidem*, art. 1 ust. 3.

Sprawy związane z finansowym aspektem funkcjonowania organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką Polonii i Polaków za granicą, głównie zaś związane z przyznawaniem oraz rozliczaniem dotacji przyznawanych dla tych organizacji, regulują obowiązujące w Kancelarii Senatu następujące akty prawne, wydane właśnie przez Prezydium Senatu, tj.:

1. Uchwała Prezydium Senatu z 26 lutego 2008 r. w sprawie zlecenia zadań opieki nad Polonią i Polakami za granicą,
2. Uchwała Prezydium Senatu z 4 sierpnia 2011 r. w sprawie określenia kierunków działań na rzecz Polonii i Polaków za granicą w 2012 r.,
3. Uchwała Prezydium Senatu z 28 lipca 2011 r. w sprawie określenia priorytetów finansowania zadań zleconych w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą w 2012 r.⁷⁵

Konkludując, fundusze, które są przyznawane przez Prezydium Senatu służą przede wszystkim wspieraniu i aktywizowaniu własnych inicjatyw środowisk polskich poza granicami kraju. Przeznaczone są w głównej mierze na pobudzanie aktywności w dziedzinie oświaty i kultury, rozwoju małej przedsiębiorczości, doskonalenia zawodowego, rolnictwa, samorządności, a także upowszechniania wiedzy o obowiązujących uregulowaniach prawa międzynarodowego, głównie tych, które dotyczą standardów ochrony praw mniejszości narodowych czy etnicznych⁷⁶.

Po analizie wszystkich funkcji Prezydium Senatu, biorąc pod uwagę zadania tego organu, scharakteryzować go można jako organ o charakterze porządkowym (w odniesieniu do prac Senatu), który zapewnia właściwą organizację prac Senatu, a także jako organ zajmujący się organizacją wszystkich spraw kadrowych i płacowych senatorów.

Abstract

Legal status and the functions of the Presidium of the Polish Senate

The Presidium of the Senate is an internal body of the Senate of the Republic of Poland, whose position is envisaged among others in the Rules and Regulations of the Senate. The functions of the Presidium, a body of administrative type that ensures proper operation of the Senate, fall into four groups: interpretative, organisational and regulatory, observation of the work of the Senators, and related to the care for the Polonia and Poles abroad.

⁷⁵ R. Łanczkowski, *op. cit.*, s. 259.

⁷⁶ Z. Wojciechowska, *op. cit.*